

Pep Mayolas

TERESA DE JESÚS

CLARISSA, CATALANA, ABADESSA I DOCTORA

De Teresa de Jesús a Teresa de Cardona: una senda meravellosa que espera que ens alcem i ens posem a caminar

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 20-04-2023

Llibres de l'Índex acaba d'editar el darrer llibre d'En Pep Mayolas, «Teresa de Jesús. Clarissa, catalana, abadesa i doctora», amb un pròleg d'En Jordi Bilbeny. Aquí us l'ofereixo per si us feia venir ganes de llegir el llibre.

Quan a l'agost de l'any 2000 vaig decidir anar-me'n de vacances amb uns amics al Marroc, vaig agafar com a llibre de viatge el Libro de la Vida, de Santa Teresa. No sé per què vaig assimilar aquella aventura africana a Teresa de Jesús. Potser perquè la l'espiritualitat de la Santa havia estat forjada en un lloc solitari o potser perquè molts anacoretes fugien al desert a fi de perfeccionar la seva vida interior. Potser perquè nosaltres també havíem acordat dormir una nit al desert del Sàhara. Potser perquè jo també tenia un passat i un present espiritual, amb hores i hores esmerçades a la cacera de l'absolut i de la transcendència o potser perquè jo també havia tingut algunes experiències d'alteració de consciència en indrets perduts del món dels negocis i les remors quotidianes. És possible que fos una mica de tot. Però també és possible que a tot plegat s'hi afegís que, a l'any 2000, jo duia ben bé vint anys publicant poesia. Tot i que en castellà, un dels meus referents era Joan de la Creu, l'intimíssim i fidel amic de Teresa. Joan de la Creu i Salvador Espriu es toquen i s'entrellacen en alguns dominis de la seva percepció. L'arenycenc, que jo no he parat mai de llegir ni d'admirar, té una pinzellada pessimista (ara fugissera, suara coent) i la seva obra sempre ve tenyida d'una ombra tallant i insalvable, car, per ell, la mort és una certesa devastadora. Però, entre ombres, dubtes i les seves reflexions omnipresents sobre la mort, apareix de tant en tant, com una llum celestial commovedora, una visió transcendent i salvífica de la realitat. És aquí on Espriu i Joan de la Creu van de bracet. I és aquí on la poesia mística d'aquest darrer va inspirar, conjuntament amb l'Eclesiastès i Espriu, el meu Paraules de Iho, que vaig publicar al 1986, quan jo tenia tan sols 24 anys i a la Universitat havia fet un curs sobre el Segle d'Or castellà i no me n'havia pogut desenrampar.

Vull dir amb això que Joan de la Creu i la poesia mística no m'eren desconeguts. Com us acabo de comentar, Espriu era el meu poeta de capçalera. En aquells moments, ja havia llegit el Càntic dels Càntics, l'Apocalipsi, Job, els Salms,

els trobadors, Màrius Torres i Salvat-Papasseit de cap a peus. Les profecies de Nostradama m'havien trasbalsat. La filosofia oriental i el budisme m'eren prou familiars, com propers el Llibre egipci dels morts, l'hermetisme, el franciscanisme primitiu, el catarisme i tots els diàlegs de Plató, que rellegia complets de tant en tant. A mitjan anys 80 em van sotraguejar tot un seguit de llibres d'En Carlos Castaneda sobre un xaman mexicà i els seus ensenyaments espirituals. Em van colpir també profundament i van canviar la meua percepció de la realitat el llibre de l'Emile Durkheim Les formes elementals de la vida religiosa i el Psique de l'Erwin Rhode, que parlava de l'ànima i la immortalitat entre els grecs. L'obra de l'Annie Bessant, Cristianisme esotèric, que vaig deglutir a Bloomington, durant la meua breu estada als Estats Units, també em va il·luminar la visió que batejava simbòlicament darrera el missatge del primer cristianisme. I van acabar per posar les bases de la meua nova visió de l'espiritualitat els dos grans llibres d'En Mircea Eliade: Iniciacions místiques i El xamanisme i les tècniques arcaiques de l'èxtasi. Car no hem d'oblidar que Santa Teresa no havia parat de ser segrestada d'èxtasi en èxtasi. És curiós, també, però aquell vers seu que fa «vivo sin vivir en mí/ y tan alta vida espero/ que muero porque no muero» el duia estergit a la memòria des del primer cop que el vaig llegir. I, així mateix, no m'eren gens desconeguts els escrits d'En Cristòfor Colom i d'altres cronistes colombins. A l'any 2000, quan agafo el Libro de la Vida, ja feia 12 anys que em dedicava a estudiar a fons i sense treva la catalanitat d'En Colom, resseguible no tan sols pels seus infinits vincles documentals amb la història de Catalunya i, especialment de Barcelona, sinó també i fonamentalment per la seva llengua escrita. De fet, tot i que jo havia llegit d'adolescent alguna cosa sobre la seva possible catalanitat i havia sentit parlar de les teories de l'Ulloa, no serà fins que no llegeixo el seu Diari de bord, en la còpia castellana que ens ha arribat –és clar?, que no em convenço categòricament i rotunda que el gran navegant, Almirall, Virrei i Descubridor era català.

Però, quan començo a llegir el llibre de Santa Teresa, i m'adonc colpidorament que la llengua que hi fa servir és plena de catalanismes, catalanades i algun error de traducció; i que, encara, segons En Menéndez Pidal, el castellà de Teresa s'assemblava molt al d'En Colom, és el moment que prenc consciència que una escriptora així no podia ser la dona abulenc, sense estudis, que se'ns repeteix fins a l'avorriment, sinó que havia de ser una dama catalana amb una vastíssima formació cultural, fora de l'abast del comú dels mortals, d'una família noble i més que notable. Jo anava llegint, a poc a poc, capítol a capítol, el llibre de Teresa, posant ara més que mai una gran atenció al lèxic i la sintaxi. I, com més llegia i rellegia, més i més em convenia que darrera d'aquell llenguatge estrany i tan poc castellà, s'hi amagava –o més ben dit, hi palpitava estentòriament– una ànima, una sensibilitat, una ment, una cosmovisió, una ploma cent per cent catalana. En vaig fer un estudi, els resultats del qual vaig exposar en un parell de conferències pronunciades amb la finalitat de posar de relleu justament això mateix. I de costat de la llengua, també vaig anar aprofundint en alguns aspectes reveladors de la seva biografia, especialment la dada que Teresa ens forneix de viure en un monestir en companyia de més de cent monges, perquè aquesta afirmació és més que capital, puix, com alguns entesos i biògrafs de la santa exposen, a l'Espanya de la primera meitat del segle XVI, només València i Barcelona tenien monestirs amb aquesta gran quantitat de presència femenina.

I encara més: no podia ser una monja castellana, perquè la història i la biografia oficials de Santa Teresa ens recorden, un cop rere un altre, que no va posar mai els peus a la Nació Catalana, on se li haurien pogut enganxar tant aquells mots i aquelles construccions lingüístiques estranyes a la llengua mesetària, com el seu sesseig pronunciat i omnipresent, llavors inexistent a Castella. Així, per l'Amado Alonso, «tenim testimonis nombrosos directes que al segle XVI es diferenciaven s i z a totes les regions castellanes, fins i tot a quasi tota Andalusia». I en parlar de l'origen del sesseig americà, amolla: «Els qui admeten el primitiu sesseig americà donen per suposat que el sesseig existia a Espanya com a estat lingüístic a l'època del descobriment. Però no és així. Llevat de casos personals, o tal vegada d'algun lloc aïllat que no hagi estat precisat, el sesseig no ha tingut existència a Castella». És clar, no existia a Castella, però a Catalunya sí. A la Catalunya que escrivia en castellà o es traduïa al castellà. I es marcava, com és d'habitud, escrivint ce trencada o dues esses. Cosa quasi idèntica o idèntica del tot al que escriu Teresa de Jesús.

Ho relleva l'Antonio Sánchez en comentar les lletres que feia servir la Santa en el seu alfabet: «La Ç, caiguda avui en complet desús, no només hi figura, sinó que és una de les més principals». I no només això, sinó encara molt més, perquè aquest mateix filòleg i historiador castellà subratlla decidit: «La C, com a so tènue o dolç i la Z, com a aspre i dur, són, per dir-ho així, fora de l'alfabet teresià». Comenta que «la nostra escriptora, en lloc de l'una i l'altra articulació, escriu la que ha desaparegut del tot del sistema actual: la Ç». I acaba reblant que d'aquesta lletra «es val sempre la nostra escriptora, igualment davant d'a, o, u, quan nosaltres posem Z, que davant e, i, en què escrivim C». És a dir, que fa servir aquesta grafia com la feia servir un català del segle XVI i com, tot sovint encara, la fa servir als segles XX i XXI.

Com us anava dient, va ser tan forta i tan pregona aquella impressió lingüística, que d'ençà d'aquell any vaig començar a defensar que Santa Teresa era una monja catalana, amb la biografia falsejada i amb l'obra traduïda. I que ja la podíem començar a vindicar com una de les més grans i universals escriptores i místiques en llengua catalana. Que lluny quedava aquella afirmació esbiaixada d'En Fuster que deia que la literatura catalana de l'Edat Moderna era tan grisa que ni tan sols no tenia uns mals místics. Perquè ni la literatura ni la mística no s'improvisen. Una cosa és l'amor

a Déu i a la vida, la vivència d'eternitat, l'experiència d'unió de l'ànima amb Déu i la seva revelació parlada a les orelles d'algú. Però una altra cosa és la redacció de tot plegat i la subtilització en mística. A Castella, en tota l'Edat Mitjana, no hi havia hagut mística. Els trobadors són una magistral efervescència de la sensualitat dels catalans del segle XII. I el Llibre d'Amic i Amat, que tant recorda els amors de Teresa amb el seu amat celestial, forma part de la tradició literària catalana. Fa poc, En Joan Cassola també ho havia preconitzat, en fer-nos veure que Teresa de Jesús era imbuïda d'una religiositat cent per cent catalana, i d'una concepció amorosa que recollia dels trobadors i d'En Ramon Llull.

Érem aquí: sabia que Santa Teresa era catalana i catalanoparlant: ho delatava ?com he dit? el seu vocabulari, la seva sintaxi, la mala conjugació verbal, el seu sesseig omnipresent, que es pot observar sense cap esforç en edicions més respectuoses amb la seva escriptura originària i, sobretot, ho palesava el seu més absolut desconeixement de la llengua castellana, glossat amb estupor i desencaixament de barres per tots els seus estudiosos espanyols moderns.

Al cap d'uns anys, i quan En Pep Mayolas es va integrar al nostre equip de recerca, li vaig comentar la certesa que tenia que Santa Teresa era catalana, però que, ateses les recerques en què estava envescat contínuament i la feina insondable de la meua vida política, encara no havia pogut esbrinar qui era, ni creia que ho pogués fer en un futur immediat. I, llavors, li vaig comentar el que havia trobat, que és el que us he exposat aquí amb un afegitó: que tenia la sospita que Teresa havia d'estar vinculada, d'alguna o altra manera, a la Companyia de Jesús, perquè, precisament el seu nom, com el d'altres deixebles seves, era «de Jesús». I sempre hi havia algun jesuïta a prop seu. O confessant-la o assessorant-la. Al cap de poc, En Mayolas em va venir a veure a casa, al Barracar ?que llavors jo vivia a Arenys de Munt? amb la convicció que, en realitat, Santa Teresa no podia ser ningú més llevat de l'abadessa de Pedralbes Teresa de Cardona i Enríquez: una aristòcrata de la més alta noblesa catalana, amb vincles amb la casa reial. Va agafar el volum de la Gran Enciclopèdia Catalana que jo tenia a la prestatgeria i que contenia els arbres genealògics de la nissaga dels Cardona i, palplantat a la meua biblioteca amb el llibre a la mà, allà mateix, entre els múltiples fills d'En Ramon Folc IV de Cardona i N'Aldonça Enríquez, me la va indicar: «?És aquesta, la Teresa de Cardona i Enríquez, abadessa de Pedralbes». Vaig quedar glaçat. El seu nom constava amb totes les lletres i el títol d'abadessa, també, i els censors ni tan sols l'havien esborrada com havien fet amb En Joan Colom i Bertran ?el nostre Descobridor?, del qual no n'havien deixat ni les morques.

De cop i volta, tot va prendre sentit. Tot es va il·luminar definitivament. Teresa ja no era una dona sorgida del no-res d'una família arregladeta de Castella, sense formació intel·lectual, autodidacta, sinó una princesa catalana: era la filla d'un Cardona i una Enríquez, la germana de la mare del rei Ferran el Catòlic. Conseqüentment, com ja haureu pogut deduir, era, per part de mare, cosina-germana del rei Ferran II i, pel costat patern, rebesneta de Pere III el Cerimoniós i besneta de Jaume II d'Urgell, el Dissortat, pretendent a la Corona. A més a més, atès que aquest darrer era el cunyat de Martí l'Humà, perquè estava casat amb la seva germana Isabel d'Aragó, el rei Martí també era l'oncle de Joana, l'àvia de Teresa. I si, encara, amb tots aquests ancestres, no n'hi havia prou, cal dir que també era neboda d'un gran mecenes, home de lletres i de cultura, i erasmista distingit: En Pere de Cardona. Teresa, doncs, era membre d'aquesta família i membre de la casa reial catalana. Amb tot el bagatge cultural i polític que això comportava. Ara podíem entendre el seu saber, la seva consciència literària, les seva meravellosa escriptura, la seva llibertat de pensament, les seves idees religioses tan revolucionàries, la seva espiritualitat corprenedora. Ara podíem copsar amb tota nitidesa que, en aquells moments, fos l'única Doctora de l'Església catòlica, com ens ho ha recordat recentment En Rafel Mompó, i que tota sort de teòlegs i religiosos cultíssims li demanessin parer en el sempre més que delicat àmbit de l'oració, de la visió transcendent i de la idea i comprensió de Déu. I ara, també, podíem entendre per què, tot i ser perseguida per la Inquisició, que li va confiscar l'obra sencera, l'hi va expurgar i reescriure, en canvi, a ella no la van tocar mai. Si hagués sigut la monja castellana que ens diuen que va ser, sense la protecció i el suport de la casa reial, hauria cremat irremissiblement com una teia a les fogueres dels heretges.

Els estudis posteriors d'En Mayolas, acompanyats per les descobertes i els treballs d'En Josep Segarra, En Joan Cassola, En Ramon Serrano, la Natàlia Barenys, En Felip Rodríguez, En Rafel Mompó i els meus propis estudis, que podreu trobar i llegir al web de Nova Història, apunten cada vegada amb més argumentació i més solidesa cap aquesta identificació. És a dir, que la monja pia i pobrissona, de cop i volta esdevenia una princesa catalana passada a la vida religiosa, amb tot el bagatge cultural, polític i literari que el seu estat comportava. No és cap broma. Des que la vaig identificar amb una monja i escriptora catalana a l'agost del 2000 fins avui, que apareix el llibre que teniu a les mans, han passat 23 anys ben bons. El temps necessari perquè aquella meua primera afirmació anés prenent cos amb tota les aportacions que he esmentat, però majorment amb la gran tasca intel·lectual i de recerca d'En Mayolas que ha recollit tot el que hem anat trobant, deduïnt i escrivint i ho ha convertit, ultra les seves troballes i deduccions, en un estudi fabulós, resplendent, demolidor, sense precedents. Ja no som davant d'un simple virus de la sospita. No som en l'àmbit de la possibilitat, ni de la més probable versemblança, sinó que ja ens trobem fit a fit amb una de les sotragades intel·lectuals més contundents i commovedores dels darrers temps.

Totes les biografies que hàgim llegit o s'hagin escrit sobre Santa Teresa, al costat de la nova versió d'En Mayolas, quedaran com a contes per a nens. Tan ben informades i erudites com vulgueu, però us semblaran contes per fer adormir la quitxalla. Fins i tot la biografia monumental de l'Efrén de la Madre de Dios i l'Otger Steggink Tiempo y Vida de Santa Teresa, que és un referent insalvable per tenir una idea de qui va ser i què va fer la nostra Teresa, quedarà abocat a la mera literatura infantil. Perquè ara ja podem dir que fins a l'obra d'En Mayolas hi havia dades, números, papers, documents, referències. Però tot posat sense ordre ni concert. Una dada rera una altra, sense ni tan sols dilucidar quina és certa i quina no. Ja ho sabíem que tots els papers havien estat recollits i publicats alegrement. Amb aquella il·lusió i aquell fervor de la fe o de l'amor per la Santa. Molt encomiables, sí. Però sense cap criteri ni rigor de fons. A tot estirar, algú s'havia atrevit a dir que de les quasi 23.000 cartes escrites per Teresa, només n'hi havia unes 200 autògrafes. La resta han estat destruïdes premeditadament. I jo crec que les dues-centes que ens n'han romàs, i que passen gairebé per relíquies, són còpies de les cartes originals, ja reescrites i traduïdes al castellà. I si la Teresa dels papers no és la Teresa de la història, llavors tot el que se'n pugui deduir no tindrà cap ni peus, perquè farà referència a la Teresa inventada per la censura d'estat. Per tant, caldria abans dilucidar si els textos que s'atribueixen a Teresa són escrits per ella, de la seva pròpia mà o per la ploma anònima i anticatalana d'un inquisidor a sou de la corona espanyola. I això En Mayolas és el primer que ho fa. Si més no, el primer que ho recull en un llibre i li atorga a Teresa tant una vera expressió humana, com espiritual. El primer que li restaura la seva dignitat literària i nacional. I, per això mateix, dic que tot el que s'ha escrit abans, des de la perspectiva de la monja analfabeta castellana, ho haurem de guardar al rebost ?o, més ben dit: al congelador? de la literatura infantil.

Tot i amb això, la feina d'En Mayolas no ha estat gens fàcil. Entre d'altres raons, perquè la censura, des dels temps d'En Colom, ha millorat molt i ha perfeccionat llurs tècniques adulteradores. Quan intentem recuperar la biografia del gran Almirall i Virrei català, la recerca és ben senzilla. Hi ha dos Colom molt ben traçats i definits: el llaner genovès, plebeu i analfabet, que no va sortir mai de Gènova, i el Colom barceloní, docte, navegant expert, polític, home d'estat, escriptor notable i membre de la casa reial. I quan agafem el Colom de la història i l'hem d'identificar amb un d'aquest dos personatges, no hi ha dubte possible. Tots triem el barceloní, noble, culte i vinculat als reis catalans. En canvi, tot i que les dues Tereses també es poden equiparar amb els dos Colom, car també responen a una monja castellana sense estudis, d'una família sense cap mena de transcendència social ni política, i la catalana és una abadessa, parenta dels reis i prínceps catalans, la trama per desemmascarar-la esdevé dificultosíssima. Primer, perquè la desplacen vint anys. Vull dir, que quan mor la Teresa de Cardona comença a escriure la Teresa d'Àvila. I això genera dubtes als qui no tenen una base sòlida sobre els engranatges de la censura, que és gairebé tot el món acadèmic. A més a més, el fet que Santa Teresa també se'ns aparegui descrita com «Caterina de Cardona» redobla la dificultat de la desfalsificació. Perquè ara la tasca esdevé tridimensional. Són tres les monges que tenim als papers com si fossin tres dones diferents, però que, en realitat, són la mateixa persona. I si això encara és més difícil de comprendre, En Mayolas ens innova, de retruc, que els desdoblaments arribarien a cinc, alguns dels quals morien fins i tot abans que mori Teresa de Cardona. En addició, per demostrar que alguns fets de la biografia de la Santa oficial són un muntatge i que els llocs on va viure no són els que ens expliquen, En Mayolas recorre a estudiar la biografia d'un amic de Teresa per suggerir que és falsa i alhora desubicada. Aquest seria el cas de fra Luis de León, que, per ell, es tractaria de sant Lluís Bertran. I ja hi tornem a ser: perquè, ara, per demostrar que Teresa d'Àvila és Teresa de Cardona, també cal palesar que Luis de León és En Lluís Bertran. I el mateix passa amb Caterina de Cardona, que seria el nom de pila de Teresa de Cardona. Tot va esdevenint un laberint de miralls. I cal ser-ne absolutament conscients si volem entendre l'autèntica essència de la censura i de la despersonalització de la nostra Teresa i de la nostra història. Com el mateix Mayolas subscriu, «de seguida veurem com la censura ha disposat una mena de joc de miralls entre personatges que s'assemblen molt entre ells, que els passen les mateixes coses, que semblen reflectir-se l'un en l'altre, però alhora els ha escalonat en el temps per extraviar-nos en un dèdal de desfasaments cronològics complementat per les incompatibilitats geogràfiques». I això, com us deia, dificultarà enormement els incrèduls aproximar-se als posicionaments d'En Mayolas i, encara molt més ?sospito? a les seves conclusions.

Perquè si el llibre fos més lineal i se circumscrivís tan sols a explicar que Teresa de Cardona és Teresa de Jesús, encara algun badoc amb cert sentit crític, podria picar. Però, no. Cal entendre que Caterina de Cardona és alhora també Teresa d'Àvila i Teresa de Cardona. I que Catalina Fernández de Córdoba, ara que ja sabem que els Cardona són rebatejats a les premses castellanques quasi sempre com a «Córdoba», és la mateixa Caterina de Cardona. Cal assumir que el Gran Capitán Gonzalo Fernández de Córdoba no és altre que el Gran Capità Ramon Folc de Cardona, el pare real, de carn i ossos, de Teresa de Jesús. Que Luis de León és Lluís Bertran. Que el pare Diego Yepes és Joan Terés. Que els Lorenzana són els Agullana. Que el pare Gil González és el pare Gil de Reus. La tasca d'En Mayolas és, doncs, ingent. I jo crec que, si en descomptem alguns episodis on la conjectura du a una nova conjectura, que es pretén demostrar conjecturant novament, el llibre és demolidor. I no ho és tant per tirar de la conjectura com a recurs metòdic, que, com us acabo de dir, de vegades queda en suspens, i costa una mica d'empassar, sinó fonamentalment per la forma com desgrana les dades i les relaciona, com contrasta la informació a força d'aportar nova documentació, com troba sentit sota les pedres de l'absurd i com ho narra tot amb una prosa deliciosa, entenedora i veraç. Aquesta prosa dúctil i, si bé ameníssima, encara més intel·ligent i mordaç és la mà de morter que lliga el que, a cop d'ull,

sembla impossible de lligar. I ho fa tot versemblant. Hi queden caps solts. Uns quants. Hi queden elucubracions per tancar. I tant. Però la recerca ja té aquestes coses. No està feta de certes absolutes, sinó de vies d'estudi, que, de cop i volta, poden quedar tallades, com vies mortes en una estació perduda d'una gran ciutat abandonada. Però les espores del camí traçat vivifiquen d'altres àmbits i d'altres vies de recerca, que ens poden menar a una nova certesa, contrastada i, finalment, irrefragable. Per això cal conjecturar sempre. Perquè la conjectura o la indefinició del desbrossament no són mai un despropòsit, sinó un pas endavant, a l'espera que un nou investigador en prengui el relleu i vagi més enllà dels cervells vençuts que, com diria En Llach, tant en la recerca com en la política, «ara ens encadenen».

Quan jo també vaig començar a furgar informació per voler demostrar que Teresa de Jesús era Teresa de Cardona em vaig topar amb el mur de les dates de defunció. Cert. Però ja hi estava avesat. Tots els qui ens hem capbussat a les aigües tèrboles de la censura d'estat, hem pogut comprovar com els censors, quan no volen que sapiguem qui és algun personatge del qual n'estan refent la biografia a fi de castellanitzar-lo, el fan morir abans o després. Aquest mur hi era. I tant. Però era molt visible i familiar. El mur que jo no sabia copsar és com Teresa podia haver fundat els monestirs castellans que la història ens diu que va fundar per les Castelles vint anys després de morta. Era, per mi, la clau de volta. Si desllorigàvem aquest punt, l'edifici de falsedats que la censura havia construït sobre la Teresa de Jesús abulencia, cauria per ell mateix d'una esbufegada. Quan li vaig comentar el meu dubte, En Mayolas ja tenia la resposta: «Teresa no va fundar convents a Castella, sinó escoles femenines de la Companyia de Jesús arreu dels regnes de Catalunya». Els arguments els trobareu perfectament desglossats al llibre. Ho explica magistralment. De la mateixa tenor que exposa com Teresa no podia anar amunt i avall fundant ni convents ni re, després d'un Concili de Trento que havia fet tancar les monges als convents, com si fossin bestioles o empestades, i els n'havia prohibit la sortida, sota l'amenaça talibànica de penes gravíssimes. Per tant, si després de Trento, Teresa no podia viatjar per fundar re és que tot ja estava fundat. Creat vint anys abans. I això era el que la Corona i els inquisidors van desmuntar mentre es treien de la màniga l'orde de les carmelites descalces a fi de tancar els antics col·legis jesuïtics femenins. Aquesta ?deia? és una de les més grans aportacions d'En Mayolas al llibre i a la recerca de l'autèntica biografia de Teresa de Jesús. Una aportació transcendent. I tot i que és cert que sense la resta de novitats que ens ofereix el llibre, no acabaríem mai de convence'ns que Teresa de Jesús és Teresa de Carona, encara és molt més cert que el descobriment que la Santa va crear col·legis femenins és una troballa d'una clarividència infinita que dona sentit ple a la vida de Teresa de Jesús i ens ajuda a comprendre l'abast imponderable de les truculències que els censors van perpetrar sobre la seva biografia.

Arribats aquí, vull dir-vos que no podem fer com si el llibre d'En Mayolas no existís. Com si els seus arguments i raons fossin, com s'acostuma a dir, un brindis al sol. Un llibre que posa en escac des del primer moviment del primer peó fins al darrer moviment del pensament, no el podem deixar per mort abans de néixer. O després de sortir de la impremta. No pot quedar perdut en una llibreria o, un cop comprat, a les lleixes de la nostra biblioteca. No podem girar un cop més la cara a les evidències. Ja sabem que la nostra classe dirigent, peixada com acostuma a estar pel discurs dominant espanyol, i àvida d'aquest nodriment colonial mortífer, farà com si el llibre no hi fos o no s'hagués publicat mai. O se'n fotran obertament i cínica. Ho sabem. Vivim temps durs en què cercar la veritat et desqualifica directament i et converteix en el centre de tots els blasmes i totes les injúries. La història de la Catalunya traïdora ?al coneixement i al país? encara està per fer i donaria molt de si. Però nosaltres, els qui, en mots de l'Espriu, ens mantenim fidels per sempre més al servei d'aquest poble, tenim un gran respecte pels fets, pel passat, per la nostra història i per tot el que això significa a la nostra vida. La nostra cultura, tan desvirtuada com vulgueu, tan estafeta com us pugueu imaginar, és i continua sent la nostra cultura. I ens mereix un respecte reverencial. Si intuïm que un català o, en aquest cas precís, una catalana, ha estat desnaturalitzada i desnacionalitzada, el seu pensament deixat fins al ridícul, la seva llengua segrestada i la seva fama insidiosament usurpada per una altra nació, el nostre deure és denunciar-ho amb totes les forces. No només amb frases fetes. Sinó amb arguments i raons. Amb un pensament i una obra que vagi més enllà dels missatges estereotipats de condol que fem escriure a les esqueles o als sepulcres. Més enllà del ploriqueig eixorc i esterilitzador. Aquest llibre d'En Mayolas és un llibre que no podem deixar de llegir. És un llibre que hem de fer nostre. Un llibre que hem d'encarnar en el nostre ésser més pregon. Si fóssim dins del Fahrenheit 451, d'En Ray Bradbury, diria que és un llibre que hauríem d'aprendre de memòria, per salvar-lo de l'eventual destrucció dels enemics de la veritat, que no són res més que els enemics de la vida. Avui dia, crec que n'hi haurà ben bé prou si som capaços de difondre'l i defensar-lo per sobre de tant acadèmic irat, de tant polític venut i de tant intel·lectual a sou del poder, baldament sigui del poder il·lusori d'un autogovern titella, mogut directament des de la capital de la colònia. Perquè com diu Santa Teresa, i jo m'ho crec i me n'he fet un humil devot, «Res no et torbi/, res no t'espanti./ Tot passa./ Déu no es muda./ La paciència/ tot ho abasta». Doncs, això mateix: que no ens torbi re, ni res no ens espanti, perquè la veritat no canvia. És, com Déu, immutable. I inabastable al menyspreu de la humana ignorància. La ignorància no és només atrevida, ans summament agressiva i destructora. Només alimenta l'ego, la vanitat, el decorat. Per més que els ignorants i els vanitosos mosseguin, grunyin o disparin, per més que persegueixin, obliterin o cremin; per més que s'indignin, s'ofenguin o insultin, la veritat no canvia. No canvia mai. I només la nostra paciència i la nostra perseverança ens permet llucar-ne fragments. Ens permet il·luminar-ne bocins. I d'aquestes petites espurnes de la llum

eterna la nostra ànima es nodreix. Amb petits èxtasis intel·lectuals. Amb robaments celests. Amb grans vols dins la llum. Amb una claror, que, a la llarga, ens farà lliures. Ens ha de fer lliures. Ens ha d'ajudar a sortir del decorat on fa tants segles que ens han incrustat amb un discurs totalment fals i grotesc. No només sobre Santa Teresa, sinó en tot. En tots els àmbits de la història i de la vida. I si alliberant-nos aconseguim restituir el nostre passat i els nostres personatges escamotejats vilment per la censura d'estat, potser, fins i tot, recuperem la dignitat. Com a persones i com a nació. Jo crec que és una aventura meravellosa. Jo no me la vull perdre. Però vosaltres, també, ens hi podeu acompanyar. El camí ja és desbrossat. Només ens hem d'alçar, llegir i caminar. La veritat ens espera.

Jordi Bilbeny

Abadia de Solivella, 3 d'abril del 2023